

ET LITE INNSPILL

Av
Hilde Synnøve Blix
(høgskolelektor i hørelære
ved HiTø, musikkonservatoriet)

"Music is perhaps only that fragile moment when the brain is singing"
George Crumb

Med fare for å møte meg sjøl i døra som veiledningstrengende skribent, tar jeg tastene fatt for å avgi en rapport og noen tanker omkring emnet veiledning.

Veiledning er kommunikasjon, og en vesentlig del av god kommunikasjon er evnen til å lytte. Jeg skal i det følgende komme med noen korte innspill fra mitt musikerståsted, mer spesifikt: mitt fagområde *lytting og gehørtrening*.

Lytting som eget fagområde innen språkforskning er et nokså kort kapittel. Vi ser noen spredte eksempler i språkopplæringssammenheng, og innen kommunikasjonsteori, noe Michael Rosts bok "Listening in language learning" er et eksempel på. I musikkutdanningene er faget lytting et viktig støttefag både for den utøvende og den teoretiske delen av studiet. Dette innebærer altså at man har en formening om lytting som prosess, som noe lærbart og som utgangspunkt for forståelse.

På språkbrukersida bruker man mye tid og energi på å lære seg å uttrykke seg godt skriftlig og muntlig, med tilpasset progresjon, metoder og øvelser. Når det gjelder mottakersida av denne kommunikasjonen, er det sjeldnere man ser så konsistente metoder. Jeg kan ikke huske at jeg i min oppvekst og utdanning har blitt undervist i kunsten å lytte bevisst i språksammenheng.

Ear-cleaning

Ved Simon Fraser University i Canada bruker komponisten Robert Murray Schafer et helt år på såkalt "ear-cleaning", hvor studentene gjennom kreative aktiviteter bevisstgjør sitt forhold til lyd og stillhet. Deretter starter han med den tradisjonelle gehørundervisningen. Ved å sette

fokus på lydsamfunnet rundt oss, og sortere lydinntrykk bevisst, skaper man en forutsetning for en mer oppmerksom lytting. Dette er spesielt viktig i dagens støyfulle hverdag. I tillegg er de visuelle inntrykkene så mange og sterke at det auditive kommer helt i bakgrunnen. Mange vil kunne innrømme at de har sett en hel spillefilm nesten uten å ha registrert musikken i det hele tatt. Grunnen til dette er blant annet at øynene er i stand til å oppfatte mye mer informasjon på en gang enn ørene, og når vi i vårt samfunn i tillegg ikke vektlegger lytting spesielt, blir problemet ennå større. Vi opplever også en rivende utvikling i det jeg vil kalle visuell støy. Reklamer som bobler inn og ut over websidene, undertekster som flyter under nyhetene på TV, MTV med tekstmeldinger, bilder og musikkvideoer på en gang, gjør at ørene får veldig hard konkurranse.

Språkets musikalske elementer.

På samme måte som når vi lytter til musikk, er det som språklyttere viktig å få med seg nyansene i det som blir sagt. Gjennom klang, flyt, styrke, rytme (små pauser), betoning og lignende musikalske elementer i språket, gis det tilleggsopplysninger om meningen i det som blir sagt. Spørsmålet: "Hvor har du lest det?" kan for eksempel enten være mistenksomt, eller rett og slett bare nysgjerrig.

En fin øvelse kan være å ta for seg enkeltelementer – lytt til stemmens klang, eller språkbrukerens betoning. Men aller første skritt er å ikke sitte å tenke på hva du selv skal si i neste omgang, for dette påvirker lyttingen voldsomt. Kontrollspørsmål, for å sjekke om man har oppfattet riktig, er en bedre førsterespons (da unngår en at ens egne tanker påvirker det man tror veilanden sa). Ved å lytte bevisst til andre, lærer man også selv nye måter å uttrykke seg på.

I mitt fag er det også mange som svikter lyttesiden. Man blir rett og slett for opptatt av det tekniske arbeidet, slik at følelsen av vellykkethet blir mer avhengig av teknisk mestring enn av at man får uttrykt sine musikalske tanker. Jeg tror dette også er tilfelle i vitenskapenes verden. Metodetenkning og det formale tar lett overhånd, og det estetiske og idealistiske kommer i bakgrunnen. Man må få det til å "swinge", og på samme måte som i musikkens verden, mener jeg at det er feil at man først skal bli teknisk flink, for deretter å jobbe med det musikalske.

Det å ha spilletimer på et instrument går ofte ut på at man i samarbeid med sin lærer/veileder prøver ut noen mulige måter å "formulere" musikalske fraser. Man lytter seg fram til et godt resultat, hvor målet er å kommunisere gjennom musikk. Å lære interpretasjon (fortolkning), dreier seg mye om å vite hvordan det *virker* hvis man spiller på den ene eller andre måten. (Må jeg ta hardere i for at lytteren skal forstå? Blir det for voldsomt?) Etter min mening er dette aspekter man også som språkbruker også kan øve seg til å bli bedre på; altså lytte til seg selv for å finne ut hva slags virkning ens egne utsagn har.

Å lytte til seg selv

Vi vet også alle hvilken effekt det har for egen læring å uttrykke egne tanker høyt. Kanskje høres våre tanker helt merkelige ut når vi uttaler dem, og var slett ikke så geniale som de virket i vårt eget hode. På den andre siden kan det komme nye og utfyllende tanker og ideer ut av en slik uttalelse. Når man er i en slik prosess, er det utrolig bra å ha en god og konsentrert lytter ved sin side. En god veileder utfordrer studenten til å lytte bevisst til hva hun sier, og gir dermed studenten et redskap til egen utvikling.

Bevisst lytting og å bevisstgjøre seg hva man hører

I løpet av den tredje samlingen på kurset for veiledere fikk vi flere demonstrasjoner på hvordan man tolker det som blir sagt på ulike måter. Rollespill, demonstrasjoner og spesielt metakommunikasjon er metoder som er blitt vanlige i mange fag, og jeg mener at dette ofte er den lyttemetodikk. Metodene er veldig gode hvis man ønsker å dreie fokuset mot spørsmål som: "Hva er det jeg hører, og hvordan skal jeg tolke det?"

Gjennom rollespill får man øvd på å uttrykke seg på forskjellige måter, og prøvd ut ulike former for respons på det som blir kommunisert. Som kreativ veileder kan man jo teste et rollebytte med sin student for å åpne opp i en vanskelig situasjon, eller en litt låst kommunikasjon (hvis man tør). Det å ha et repertoar av demonstrasjoner, evnen til å improvisere kreativt, ikke sette grenser for samtalen krever en flink lytter (både til det som eksplisitt blir sagt, men også til den rådende stemningen i rommet). Metakommunikasjon er

også en krevende metode, fordi man virkelig må *høre* hva som er nødvendig å løfte ut av samtalen.

Musikere fremhever *improvisert samspill* som den ultimate lyttersituasjon. Man skal høre hva sine medmusikere spiller, og i og med at musikken ikke er nedskrevet på forhånd, må man være 100% oppmerksom hele tiden. I tillegg skal man gi respons, være en støtte og komme med egne kreative innspill uten å miste "foten" – det skal "swinge". Enhver form for kammermusikk krever en slik type oppmerksomhet, og kanskje kan denne formen for konsentrert lytting overføres til det språklige samspillet mellom mennesker.

Finale

Med fare for å ta litt for hardt i, vil jeg avslutte dette lille innlegget med et sitat fra min egen hovedoppgave: "Victor Turner sier i sin bok "From Ritual to theatre" at man må strebe etter en transkulturell forståelse ved å spille hverandres sosiale dramaer, ritualer, teaterforestillinger, og jeg vil også tilføye musikk, med viten om dens originale sosiokulturelle betydning.

"This may be a humble step for mankind away from the destruction that surely awaits our species if we continue to cultivate deliberate mutual misunderstanding in the interest of power and profit." (Turner 1982 :19)"

Takk for et fint kurs og lærerike samtaler.

Hilde Synnøve Blix, 2003.

Litteratur:

Michael Rost: "Listening in language learning"

Hilde S. Johansen: "Festspillene i Nordnorge. Perspektiver på festivalens innhold, form og historie" (1991)

John Cage: "Notations" (1968)

Anne Katrine Bergby: "Hørelære ved musikklinjene i den videregående skole" (1991)